

TANZİMAT FERMANI TAM METNİ

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Tebâreke ellezî bi-yedihi'l-mülk ve hüve alâ külli şey'in kadîr.

Benim vezîrim; Cümleye ma'lûm olduğu üzere Devlet-i Aliyyemiz'in bidâyet-i zuhûrundan beri ahkâm-ı celîle-i Kur'âniyye ve kavânîn-i şer'iyyeye kemâliyle riâyet olunduğundan saltanat-ı seniyyemizin kuvvet ve miknet ve bi'lcümle tebe'asının refâh u ma'mûriyyeti rütbe-i gâyete vâsıl olmuş iken yüz elli sene vardır ki, gavâ'il-i müte'âkıbe ve esbâb-ı mütenevviaya mebnî ne şer-i şerîfe ve ne kavânîn-i münîfeye inkıyâd ü imtisâl olunmamak hasebiyle evvelki kuvvet ve ma'mûriyyet bilakis za'f u fakra mübeddel olmuş ve halbuki kavânîn-i şer'iyye tahtında idâre olunmayan memâlikin pâyedâr olamayacağı vâzihâttan bulunmuş olup cülûs-ı hümâyûnumuz rûz-ı firûzumdan beri efkâr-ı hürriyet-âsâr-ı mülûkânemiz dahi mücerred i'mâr-ı memâlik ve enha ve terfih-i ahâlî ve fukarâ kazıyye-i nâfi'asına münhasır ve Memâlik Devlet-i Aliyyemiz'in mevki-i coğrafisine ve arâzî-i münbitesine ve halkın kâbiliyet ü isti'dâdlarına nazaran esbâb-ı lâzimesine teşebbüs olunduğu halde beş on sene zarfında bitevfikihi te'âlâ sûret-i matlûbe hâsıl olacağı zâhir olmakla avn ve inâyet-i Hazret-i Bârî'ye itimâd ve imdâd-ı rûhâniyet-i cenâb-ı Peygamberî'ye tevessül ve istinâd birle bundan böyle Devlet-i Aliye ve Memâlik-i Mahrûsemiz'in hüsn-i idâresi zımnında bazı kavânîn-i cedîde vaz' ve te'sisi lâzım ü mühim görünerek işbu kavânîn-i mukteziyenin mevâdd-ı esâsiyesi dahi emniyet-i can ve mahfûziyyet-i ırz u nâmûs u mal ve tayîn-i vergi ve asâkir-i mukteziyenin sûret-i celb ve müddet-i istihdâmı kazıyyelerinden ibâret olup şöyle ki, dünyada can ve ırz u nâmûsdan e'azz bir şey olmadığından bir adam onları tehlikede gördükte hilkat-i zâtiye ve cibillet-i fitriyesinde hiyânete meyl olmasa bile muhâfaza-i can ve nâmusu için elbette bazı sûretlere teşebbüs edeceği ve bu dahi devlet ve memlekete muzır olageldiği mü- sellem olduğu misillü bilakis can u nâmûsundan emîn olduğu halde dahi sıdk u istikâmetten ayrılmayacağı ve işi gücü hemân devlet ve milletine hüsn-i hizmetten ibâret olacağı dahi bedihî ve zâhirdir ve emniyet-i mâl kazıyyesinin fikdânı halinde ise herkes ne devlet ve ne milletine ısınamayub ve ne i'mâr-ı mülke bakamayub dâima endişe ve ıztırabdan hâlî olamadığı misillü aksi takdîrinde yâni emvâl ü emlâkinden emniyet-i kâmile olduğu halde dahi hemân kendi işiyle ve tevsî-i dâire-i taayyüşüyle uğraşub ve kendisinde gün-be-gün devlet ve millet gayreti ve vatan muhabbeti artıp ona göre hüsn-i harekete çalışacağı şübheden âzâdedir ve tayîn-i vergi maddesi dahi çünkü bir devlet muhâfaza-i memâlikiyün elbette asker ü leşkere ve sâir masârif-i mukteziyyeye muhtac olarak bu ise akça ile idâre

olunacağı ve akça dahi tebeanın vergisiyle hâsıl olacağına binâen bunun bir hüsn-i sûretine bakılmak ehemmiyet olup gerçi mukaddemlerde vâridât zannolunmuş olan yed-i vâhid beliyesinden lehü'l-hamd Memâlik-i Mahrûsemiz ahâlisi bundan evvelce kurtulmuş ise de âlât-ı tahrîbiyyeden olup hiç- * Gülhane Parkı'nda okunması nedeniyle Gülhane Hatt-ı Hümayunu veya Tanzimat-ı Hayriye de denir. 2 bir vakitte semere-i nâfiyası görülemeyen iltizâmât usûl-i muzırrası el-yevm cârî olarak bu ise bir memleketin mesâlih-i siyâsiye ve umûr-ı mâliyesini bir adamın yed-i ihtiyârına ve belki pençe-i cebr u kahrına teslîm demek olarak ol dahi eger zâten bir iyice adam değilse hemân kendi çıkarına bakıp cemî-i harekât ü sekenâtı gadr u zulmden ibâret olmasıyla bad ez-în ahâlî-i memâlikten her ferdin emlâk ve kudretine göre vergi-i münâsib tâyin olunarak kimseden ziyâde şey alınmaması ve Devlet-i Aliyye'mizin bahran ve beren masârif-i askeriye ve sâiresi dahi kavânîn-i îcâbiyye ile tahdîd ü teybîn olunup ona göre icrâ olunması lâzımedendir ve asker maddesi dahi ber-minvâl-i muharrer mevâdd-ı mühimmeden olarak egerçi muhâfazai vatan için asker vermek ahâlinin farîza-i zimmeti ise de şimdiye kadar cârî olduğu vechile bir memleketin aded-i nüfûs-ı mevcûdesine bakılmayarak kiminden rütbe-i tahammülünden ziyâde ve kiminden noksan asker istenilmek hem nizâmsızlığı hem de zirâat ü ticâret mevâdd- ı nâfiyasının ihlâlini mücib olduğu misillü askerliğe gelenlerin ilâ-nihâyeti'l-ömr istihdamları dahi fütûru ve kat-ı tenâsühü müstelzim olmakta olmasıyla her memleketten lüzûmu takdîrinde talep olunacak neferât-ı askeriye için bazı usûl-i hasene ve dört yahud beş sene müddet istihdâm zımında dahi bir tarîk-i münâvebe vaz u te'sîs olunması îcâb-ı haldendir. Ve'l-hâsıl bu kavânîn-i nizâmiye hâsıl olmadıkça tahsîl-i kuvvet ve ma'mûriyyet ve âsâyiş üistirâhat mümkün olmayup cümlesinin esası dahi mevâdd-ı meşrûhadan ibâret olduğundan fi- mâ-bad ashâb-ı cünhanın davâları kavânîn-i şer'iyye iktizâsınca alenen ber-vech-i tedkik gö- rülüp hükm olunmadıkça kimse hakkında hafî vü celî idâm ü temsîm mu'âmelesi icrâsı câiz olmamak ve hiç kimse tarafından diğerrinin ırz u nâmûsuna tasallut vukû'bulmamak ve herkes emvâl ü emlâkine kemâl-i serbestîyle mâlik ve mutasarrıf olarak ona bir taraftan müdahale olunmamak ve farazâ birinin töhmet ve kabâhati vukû'unda onun veresesi ol töhmet ve kabahatten berî'üz-zimme olacaklarından onun malını müsâdere ile veresesi hukûk-ı irsiyelerinden mahrum kılınmamak ve tebe'a-i saltanat-ı seniyyemizden olan ehl-i İslâm ve milel-i sâire bu müsâ'adât-ı şâhânemize bilâ-istisnâ mazhar olmak üzere cân ve ırz ve nâmûs ve mâl maddelerinden hükmi-şerî iktizâsınca kâffe-i memâlik-i mahrûsemiz ahâlisine taraf-ı şâhânemizden emniyet-i kâmile verilmiş ve diğerr hususlara dahi ittifak-ı ârâ ile karar verilmesi lâzım gelmiş olmağla Meclis-i Ahkâm-ı Adliye a'zâsı daha lüzûmu meretebe teksir olunarak ve vükelâ ve ricâl-i Devlet-i Aliyyemiz dahi bazı tâyin olunacak eyyâmında orada

ictimâ ederek ve cümlesi efkâr u mütâla'âtını hiç çekinmeyüp serbestçe söyleyerek işbu emniyet-i cân ve mâla, ta'yîn-i vergi hususlarına dâir kavânîn-i mukteziye bir taraftan kararlaştırılıp ve Tanzîmât-ı askeriye maddesi dahi Bâb-ı Seraskerî dâr-ı şûrâsında söyleşilüp her bir kânun karargâr oldukça ilâ-mâşâallâhu te'âlâ düstûru'l-amel tutulmak üzere bâlâsı hatt-ı hümâyûnumuz ile tasdik ve tevşih olunmak için taraf-ı hümâyûnumuza arzolunsun ve işbu kavânîn-i şer'iyye mücerred dîn ü devlet ve mülk ü milleti ihyâ için vaz' olunacak olduğundan cânib-i hümâyûnumuzdan hilâfına hareket vukû bulmayacağına ahd ü mîsâk olunup Hırka-i Şerîfe Odası'nda cemî-i ulemâ ve vükelâ hazır oldukları halde kasem-i billâh dahi olunarak ulemâ ve vükelâ dahi tahlîf olunacağından ona göre ulemâ ve vüzerâdan ve'l-hâsıl her kim olur ise olsun kavânîn-i şer'iyyeye muhâlif hareket edenlerin kabahat-ı sâbitelerine göre te'dîbât-ı lâyıklarının hiç rütbeye ve hatır ve gönüle bakılmayarak icrâsı zımnında mahsûsan cezâ kânunnâmesi dahi tanzîm ettirilsin ve cümle memûrînin el-hâletü hâzihî mikdar-ı vâfi ma'aşları olarak şâyed henüz olmayanları var ise onlar dahi tanzim olunacağından şer'an menfûr olup harâbiyyet-i mülkün sebep-i a'zâmı olan rüşvet mâtde-i kerîhesinin fî-mâ-ba'd adem-i vukû'ı maddesinin dahi bir kânun-ı kavî ile tekîdine bakılsın ve keyfiyyât-ı meşrûha 3 usûl-i atıkayı bütün bütün tağyîr ü tecdîd demek olacağından işbu irâde-i şâhânemiz Dersa'âdet ve bilcümle Memâlik-i Mahrûse'miz ahâlisine i'lân ve işâ'a olunacağı misillü dü-vel-i mütehâbbe dahi bu usûlün inşâallâhu te'âlâ ile'l-ebed bakâsına şâhid olmak üzere Dersa'âdetimiz'de mukîm bi'l-cümle süferâyâ dahi resmen bildirilsin. Hemân Rabbimiz teâlâ hazretleri cümlemizi muvaffak buyursun ve bu kavânîn-i müessesemin hilâfına hareket edenler Allâhu te'âlâ hazretlerinin la'netine mazhar olsunlar ve ile'l-ebed felâh bulmasınlar. (Âmîn)

Fî 26 Şaban 1255 (3 Kasım 1839)